

Prezident jako zdroj inspirace

Anna Balcarová

26. 12. 2003

Gymnázium Na Zatlance

Jiskra. Nápad, impulz, náhlá zajímavá myšlenka, vnuknutí. Pozoruhodný předmět, člověk, místo nebo prostředí. Důležitý životní okamžik. Něco, co člověka motivuje k uskutečnění určitého záměru nebo co mu záměr či směr dává. Pocit zvláštní intenzity a opravdovosti. Obnovená důvěra nebo víra ve vlastní schopnosti. Proces, který se děje ve chvíli, kdy někdo slyší, vidí či jinak smyslově vnímá určitou skutečnost, která ho přivede k novým nápadům nebo k touze tvořit, konstruovat a být aktivní. Nástroj seberealizace. Náhlé porozumění, vhled či změna perspektivy, která vede k odlišnému přístupu k problémům. Naplnění jakési životní potřeby. Zdroj hodnoty a významu.

Slovo inspirace může být chápáno různě. Pro mě osobně je inspirace v určitém slova smyslu například něco uvolňujícího, co podporuje rozvoj imaginace, a čas od času nutná podmínka vlastního rozvoje. Zároveň pro mě inspirace představuje pojem, který v sobě spojuje konkrétnější vlastnosti, jež vnímám jako důležité pro výkon prezidentské profese. Jak obecnější představa o sousloví inspirativní prezident a prvotní asociace s ním spojené, tak určitější myšlenky a hodnoty, které v sobě pojem zahrnuje, mohou dle mého názoru pomoci nastínit povahu, kterou by měl prezident mít. Prezidenta chápu jako určitý zdroj inspirace.

Psaní o roli a úloze hlavy státu svádí k abstrakci, obecnosti a idealizaci, z nichž pak mnohdy vyplývá nereálnost, nepředstavitelnost nebo neproveditelnost. Snaha charakterizovat prezidenta může snadno sklouznout k povrchnosti nebo k vyjmenovávání různorodých lidských vlastností s pozitivními konotacemi, pod kterými si člověk může představit leccos. Už jen kvůli rozsahu a obecnosti otázky je obtížné dostat se z obecné roviny a poskytnout plnohodnotnou, nebo alespoň dostatečně hodnotnou odpověď, která by nebyla až moc vágní. Na druhé straně i přílišná přesnost, určitost a konkrétnost mohou působit podezřele – kdo by mohl tvrdit, že zná detailní návod či recept na to, jak vykonávat funkci, o níž mají lidé, jak už je v jejich povaze, často různé představy? Kdo by mohl tvrdit, že zná neomylný recept na to, jak vykonávat kteroukoliv profesi?

Inspiraci, jakožto další abstraktní pojem, používám ve snaze dosáhnout názornosti. Představuje pro mě prvek, který v sobě sjednocuje, spojuje a zaobaluje konkrétnější vlastnosti, které by prezident měl mít. Prostřednictvím inspirace se snažím propojit jednotlivé myšlenky v celek, dát skrze abstraktní rovinu prostor myšlenkám určitějším, ukázat prezidentskou roli v širší a více méně ucelené perspektivě a dát vlastním myšlenkám strukturu a linii. Co pro mě inspirace ve vztahu k prezidentovi znamená, bych chtěla vysvětlit především skrze tři pojmy – aktivita, otevřenost a integrita.

Aktivita

Pojem inspirace je spojený s aktivitou. Obsahuje v sobě určitou živost, podnětnost, angažovanost a schopnost motivace. Na inspiraci je pohlíženo jako na něco, co má stimulující efekt, co může vybědnout člověka k transformaci, změně nebo jako na něco se směrodatnou schopností, co pomáhá stanovit si nějaký záměr, vizi či cíl. Různorodé definice pojmu

inspirace často mluví o tom, že inspirace by měla k něčemu *motivovat*, *vybízet* či *povzbuzovat*. Na tento aktivní prvek upozorňuje například slovník Cambridge Dictionary, který definuje inspiraci jako „něco nebo někoho, co dává člověku nápady či podněty k tomu jednat určitým způsobem“¹. Na spojení mezi inspirací a aktivitou naráží také anglická rozhlasová a televizní stanice BBC, podle níž je inspirace často klíčem k tomu být angažovaný, produktivní a úspěšný².

Já si myslím, že také prezident by měl *motivovat* občany k aktivní činnosti. Měl by je motivovat k občanské aktivitě, politickému zájmu a zájmu o společenské problémy. Prezident jakožto viditelná osoba má mimořádně velkou možnost a moc ovlivňovat veřejné mínění už jen kvůli pozornosti, kterou mu oprávněně věnují média a kvůli obrovské míře známosti, jíž se mezi občany státu těší – a jejímž dopadům musí rovněž umět čelit. Právě tato známost, viditelnost a možnost promlouvat k občanům dovoluje prezidentovi vyzdvihovat důležitost aktuálních problémů a událostí, vyzdvihovat konkrétní hodnoty a inspirovat občany svými postoji a názory. Prezident může *vybízet* společnost k dialogu a k zamyšlení se nad otázkami, které se jí týkají a jejichž důležitost si ne vždy uvědomuje – už proto by to měl být člověk se schopností nadhledu a s všeobecným rozhledem, člověk který dokáže občanům dát určitý směr a *povzbudit* je k zamyšlení.

Prezident by měl pečlivě vážit, které situace jeho vyjádření vyžadují, protože tím, jak často a k jakým tématům se vyjadřuje, se podílí nejen na formování představy o svém charakteru, ale také o charakteru, roli a úloze prezidenta obecně. Přestože jistá dávka kontemplance, pomalosti a rozvažování není v současné tekuté technologické době, která vybízí spíše k rychlému rozhodování a neustálému komentování, zrovna oceňovanou schopností, vnímám ji pro prezidenta jako klíčovou. Právě méně časté, zato však promyšlené vystupování může v politice podpořit určitou míru kontinuity, která jí tak často chybí, a zajistit, že hodnotná sdělení nezaniknou v dlouhé řadě každodenních komentářů. Aby měla aktivita prezidenta svou hodnotu, měla by být dlouhodobá, konzistentní a klidně trochu skrytá, méně prvoplánová.

Otevřenost

Mimo aktivitu je v pojmu inspirace přítomen prvek otevřenosti či otevírání. Je s ním spojeno určité rozšíření obzorů, změna perspektivy a novost pohledů. Inspirující podnět přináší nové nápady, myšlenky a často vede člověka ke kreativitě nebo k vlastnímu rozvoji. Pomáhá mu stanovovat si či uskutečňovat záměry, přináší mu něco nového a posouvá ho dál, posouvá ho z omezenějšího stavu k větší šíři a otevřenosti.

Novinář David Brooks si ve svém komentáři pro The New York Times inspiraci spojuje s „vědomím vlastních rozšířených možností“. Mluví o tom, že inspirativní výsledky mohou lidi

---

1

Inspiration. Cambridge Dictionary [on-line]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/inspiration>

2

The power of inspiration. BBC [on-line]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: www.bbc.com/worklife/article/20130725-the-power-of-inspiration

vést ke změně pohledu na vlastní schopnosti a vyvolávat pocit, že je toho člověk schopen zvládnout více, než se mu zdálo původně, pocit větších životních možností a příležitostí³. Tento prvek otevírání něčeho nového, otevírání možností a nových pohledů, můžeme vnímat jako důsledek působení určitého inspirativního podnětu. Vztah inspirace k otevřenosti se pak ale dá vnímat ještě v jiné rovině. Protože se člověk sám musí otevřít nebo vystavit vnějším podnětům, aby na něj mohly působit, může být určitá míra otevřenosti chápána jako něco, co inspiraci buď předchází jako její podmínka, nebo ji alespoň podporuje. Člověk musí být jednak otevřený, aby mohl inspirace dosáhnout, zároveň se mu ale s inspirativním podnětem otevírají také nové možnosti.

Prezident, který je dostatečně otevřený vnějším podnětům, je schopen na tyto podněty reagovat a čerpat z nich inspiraci, svou otevřeností odemyká nové perspektivy jak sám sobě, tak může v jejím důsledku snáze inspirovat občany k aktivitě nebo v nich vzbudit pocity nových možností. Otevřeností u prezidenta mám na mysli otevřenost ke kritice, a pečlivou reflexi té konstruktivní – schopnost naslouchat výhradám, výtkám či výčtkám, schopnost naslouchat stranám s opačnými názory. Mám na mysli otevřenost vůči názorové různorodosti a vůči jinakosti – schopnost vnímat hlasy minoritních skupin na území státu, otevřenost k tomu vést dialog či diskuzi a schopnost předem připustit, že diskuze může vést i ke změně mé vlastní perspektivy. Otevřenosti rozumím jako zájmu naslouchat všem, a to i těm, kteří se neposlouchají tak snadno. Pojem jde ruku v ruce s hodnotami tolerance, respektu k pluralismu či multikulturalismu. Chápu ho také jako otevřenost vůči vlastnímu rozvoji a otevřenost ke svým nedostatkům. Otevřený prezident by měl být schopen přiznat si limity vlastních schopností a vnímat se jako bytost, jejíž znalosti a kompetence jsou nutně omezeny, jako bytost, která je v určité míře ovlivněna prostředím a vlastní subjektivní zkušeností ve svém pohledu na svět. Otevřenost by mohla prezidentovi pomoci vystavovat se i podnětům, prostředím a podmínkám, které pro něj nejsou tak obvyklé, a umožnit mu jak účinně čerpat inspiraci, tak efektivněji vnímat a naslouchat. Člověk, který si uvědomuje vlastní limity, je navíc spíše schopen určit, které situace a problémy zvládne řešit, a umí odhadnout, zda se dokáže zodpovědně chopit prezidentské funkce.

Integrita

Pojem inspirace v sobě obsahuje určitý spojující prvek, prvek blízkosti, naděje a důvěry, který spojování napomáhá. Vztah mezi inspirovaným subjektem a podnětem, který ho inspiruje, mezi nimi vytváří určité pouto, vazbu, které jim dává vzájemnou blízkost. To, co mě inspiruje, je mi často bližší, a pokud je to člověk, můžu k němu mít úctu nebo důvěru. Inspirace se může projevit jako nově objevená energie či víra ve vlastní schopnosti a nese tedy v sobě naději. Právě naděje, důvěra a blízkost, které mají schopnost lidí spojovat, mohou být vyhledávány o to naléhavěji dnes, ve společnosti, kde hovoříme o celé řadě krizí, od energetické a ekonomické až po ekologickou, ve společnosti, která je ovlivňována globalizačními změnami, vývojem technologií a působením sociálních sítí, jež sice v mnoha ohledech rozšiřují možnosti mezilidské komunikace, zároveň ale nemohou nahradit fyzickou blízkost.

Myšlenka, že by měl prezident spojovat či mít určitou integrující roli, není nijak zvlášť revoluční⁴. Přesto, a možná i částečně proto, ji vnímám jako důležitou. Jak by měl prezident ale spojování dosahovat? Jak naději, důvěru a blízkost vzbouzet?

Člověk, který umí lidi pozitivně motivovat k aktivitě, umí se k nim stavět s otevřeností a je schopen jim předávat inspiraci, má větší šanci lidi spojit, protože takovému člověku se zkrátka lépe naslouchá, máme k němu respekt a úctu, chápeme ho jako podporu a oporu. Vybudovat si takovou pozici ale není snadné.

Jistě nemusí být špatnou strategií pracovat s neformální sebe prezentací, zdůrazňovat jako kandidát na prezidenta vlastní lidské vlastnosti a nesnažit se působit přehnaně nadpřirozeným dojmem, jako člověk obdařený zázračnými schopnostmi. Prezident by se ale neměl tvářit jako „reprezentant běžného lidu“ či „typický a obyčejný Čech“, protože už kvůli významnosti prezidentské funkce a zodpovědnosti, kterou vyžaduje, by prezident průměrným nebo obyčejným občanem státu být neměl. Prezentace pracující s prezidentem jako ztělesněním lidu jde navíc často, i když ne vždy, ruku v ruce s využíváním distinkce na běžný, obyčejný lid a na kulturní či intelektuální elity, stojící proti jeho zájmům, neoprávněně ho ovlivňující a diktující mu různorodé požadavky. Rozlišování na lid a proti němu stojící elitu, které je často dáváno do souvislosti s pojmem populismus⁵ a protipluralistické smýšlení, k němuž distinkce na dvě proti sobě vymezené skupiny vede, má za následek akorát všeobecnou polarizaci, nikoliv spojenou společnost.

Cesta k větší integritě by mohla vést skrze reprezentaci hodnot, které mají moc spojovat, hodnot, jako jsou tolerance, respekt či pluralismus, nebo skrze zdůrazňování společné identity na úrovni širších skupin, například identity evropské nebo ve zdravé míře té české. Důležitým spojovacím nástrojem by pro prezidenta mohla být i samotná komunikace – ta by měla mít promyšlený a neunáhlený charakter, být vedená argumenty a ne pouze emocemi, které často vybízejí k rychlým a impulzivním reakcím, jež mohou být někdy až příliš negativně citově zabarvené, silné nebo jednostranné. Prezident by měl argumentačně vedenou diskusi podporovat. Rovněž by si měl dávat pozor na to, aby se lidé s opačným názorem necítili v

---

4

Role českého prezidenta (1993). Číst Havla [on-line]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: www.cisthavla.cz/cs/cetba/18

Jaroslav Šebek: Prezident by měl lidi spojovat. Ve vánočním poselství jsem to nenašel. Český rozhlas [on-line]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jaroslav-sebek-prezident-mel-lidi-spojovat-ve-vanocnim-poselstvi-jsem-nenasel-7467872>

Petr Pavel: Prezident by měl především spojovat. Luxor.cz [on-line]. [cit. 2022-10-31]. Dostupné z:

www.luxor.cz/blog/rozhovor/petr-pavel-prezident-by-mel-predevsim-spojovat/

5

▫ PROKOP, Daniel. In: Slepé skvrny: O chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti. Brno: Host, 2019, s. 137. ISBN 978-80-7577-991-5.

MÜLLER, Jan-Werner. Co je to populismus?. Praha: Dybbuk, 2017, s. 22. ISBN 978-80-7438-183-6.

důsledku jeho komunikace zranění. Pokud totiž máme pevný názor na určitou kontroverzní nebo širokou problematiku, lidé s opačným názorem mohou být ke způsobu naší komunikace velmi citliví, zvláště pokud se dopouštíme, což u vyjadřování není neobvyklé, větší nebo menší míry generalizace. I o těch, s nimiž nesouhlasí, by se tak prezident měl vyjadřovat s respektem a ohleduplností a snažit se hledat pro jejich názory pochopení.

Jiné inspirativní střípky

V pojmu inspirace bychom mohli najít i další vlastnosti nebo charakteristiky, které jsou pro prezidenta podstatné. Inspiraci často chápeme jako něco, co přichází spontánně, co dokáže vzbudit opravdový a nefalšovaný zájem. Upřímnost, autenticita a zvědavost přítomné v inspiraci by mohly být odrazovým můstkem pro širší úvahy o charakteru prezidenta. Vzhledem k tomu, že k inspiraci potřebuje člověk nějakou půdu, z níž budou přicházet podněty, a málokdy dostaneme dobrý nápad v oblasti, v níž jsme zcela nezkušení a s jejímž fungováním nejsme obeznámeni, důležitost určité míry politické zkušenosti u prezidenta by mohla být dalším tématem.

Prezident by tedy měl být zdrojem inspirace. I samotný pojem inspirace, tak jako většina jiných vlastností nebo hodnot, které si s prezidentem spojujeme, vede k představě jakéhosi ideálu. Možná je to spíš povaha hodnot a vlastností obecně, že člověka představují tak jednoduše. A i když tato jednodušnost přináší větší jasnost, vymezení a umožňuje člověka vůbec nějak definovat, má zároveň tendenci zanedbávat komplexitu, která je pro lidské bytosti charakteristická. Vnímání prezidenta jako nekonečné řady abstraktních ideálů nebo černobílých hodnot musí nutně vést ke zklamání, protože pokud jsou naše požadavky na prezidenta nerealistické, musí být i měřítko, kterými jeho profesní výkon měříme, nepřesná. Proto, jakkoliv mi idea inspirativního prezidenta k prezidentské povaze sedí, nepovažuji pojem inspirace vlastně ani za tak důležitý, hodnotu vidím především v jeho rozvedení a ve schopnosti představit si pod ním konkrétnější jednání zakotvené v pojmech aktivity, otevřenosti či integrity. Proto si myslím, že je jakousi první podmínkou vnímat prezidenta jako osobu. Jako lidskou bytost. Inspirativním prezidentem nemám na mysli neustávající zdroj podnětných nápadů a myšlenek. I samotná inspirace se mnohem více podobá spíše řadě přicházejících a odcházejících podnětů. Na prezidenta bychom měli nahlížet především jako

n

a

č

l

o

v

ě

k